

POSTANOWIENIE

Dnia 1 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

w sprawie **M. S.**,

co do którego na podstawie art. 21 a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnieniu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz o treści tych dokumentów (Dz. U. z 2016 r., poz. 1721), stwierdzono zgodność z prawdą oświadczenia lustracyjnego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 1 września 2021 r.,

kasacji, wniesionej na niekorzyść lustrowanego przez Prokuratora Generalnego

od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 2 lipca 2020 r., sygn. akt II AKa [...],

utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w L.

z dnia 19 listopada 2019 r., sygn. IV K [...],

uchyła zaskarżone orzeczenie oraz orzeczenie Sądu Okręgowego w L. i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Orzeczeniem Sądu Okręgowego w L. z dnia 19 listopada 2019 r., sygn. IV K [...], na podstawie art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 roku o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz o treści tych dokumentów (Dz. U. z 2016 r., poz. 1721) stwierdzono, że

oświadczenie lustracyjne złożone przez M. S. w dniu 17 grudnia 2018 r. jest zgodne z prawdą.

Od tego orzeczenia apelację wniósł Prokurator Oddziałowy Biura Lustracyjnego IPN w L., który zaskarżył je w całości na niekorzyść M. S., zarzucając:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 3 ust. 3 ww. ustawy poprzez niezastosowanie tychże przepisów, co doprowadziło do wyrażenia poglądu, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności WUSW nie funkcjonowała w strukturach Służby Bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej;
2. obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 i 424 § 1 pkt 1 k.p.k., która miała wpływ na treść orzeczenia, polegającą na tym, że Sąd Okręgowy z naruszeniem zasad prawidłowego rozumowania dokonał wewnętrznie sprzecznych ustaleń, wyrażając błędne przekonanie, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności WUSW nie pełniła służby w strukturach Służby Bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, ponieważ wydział ten nie podlegał rozwiązaniu z mocy prawa w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa, przy jednoczesnym stwierdzeniu, że u lustrowanego nie istniała świadomość co do pełnienia przez niego służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy lustracyjnej.

Podnosząc powyższe zarzuty apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w [...] orzeczeniem z dnia 2 lipca 2020 r., sygn. II AKa [...] utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie Sądu I instancji.

Od tegoż judykatu kasację złożył Prokurator, zaskarżając je w całości na niekorzyść lustrowanego. Zarzucił orzeczeniu:

1. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 k.p.k. w związku z art. 21a ust. 1 zd. 2 ustawy lustracyjnej, polegające na nierozpoznaniu sprawy w zakresie uchybienia w postaci niepodpisania dyspozytywnej części orzeczenia Sądu Okręgowego w L. przez żadnego z

sędziów - członków składu sądzącego, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k.,

2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisu prawa materialnego, to jest art. 1 i art. 7 ust. 1 w zw. z art. 3a ust. 1 i art. 3a ust. 3 *a contrario* ustawy lustracyjnej polegające na tym, że Sąd Apelacyjny w [...] w zaskarżonym orzeczeniu dokonał ich nieprawidłowej wykładni w następstwie przyjęcia błędnego poglądu prawnego głoszącego, że osoba będąca funkcjonariuszem Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych, w okresie od dnia 1 stycznia 1984 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pełniła służby w organie bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej, jeżeli nie dysponowała w czasie pełnienia służby świadomością o przynależności tej jednostki do Służby Bezpieczeństwa, jako organu bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, przy czym dopiero wiedza o istnieniu tak określonego kryterium umożliwiała tej osobie dokonanie wyboru o świadomym, a zatem i dobrowolnym podjęciu lub kontynuowaniu służby w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych, jako organie bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, podczas gdy prawidłowa wykładnia art. 3a ust. 3 ustawy lustracyjnej przemawia za przyjęciem, że przepis ten *a contrario* nie jest ustawową definicją służby w organach bezpieczeństwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej, sformułowaną przy użyciu negacji, lecz tylko ustawowym wyjątkiem, świadczącym o tym, że jedynym warunkiem niezbędnym dla ustalenia pełnienia służby w rozumieniu ustawy lustracyjnej jest brak obowiązku jej pełnienia, wynikającego z ustawy obowiązującej w tym czasie, zaś świadomość służby w organie bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu art. 3a ust. 1 ustawy lustracyjnej, w czasie jej pełnienia, stanowi część opisu przeszłości i obejmuje wiedzę, w którym z organów bezpieczeństwa państwa określonych w art. 2 ustawy lustracyjnej była ona pełniona i ma znaczenie dla ustalenia obiektywnego faktu zaistnienia służby i w konsekwencji dla oceny zgodności z prawdą złożonego oświadczenia lustracyjnego, natomiast posiadana w momencie składania oświadczenia lustracyjnego wiedza o zakwalifikowaniu

takiego podmiotu do organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy lustracyjnej, charakteryzuje stronę podmiotową tak zwanego deliktu lustracyjnego oraz stanowi wyznacznik mający znaczenie dla możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego.

W konsekwencji powyższych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...] oraz orzeczenia Sądu Okręgowego w L. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji Sądowi Okręgowemu w L..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zasadny okazał się zarzut wskazujący na wystąpienie w niniejszej sprawie uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 6 *in fine* k.p.k. Trafnie zwrócił uwagę Prokurator Generalny na fakt, że orzeczenie Sądu Okręgowego w L. (k. 663-670 v) stanowi jeden dokument, obejmujący sentencję orzeczenia oraz jego uzasadnienie, przy czym podpisy członków składu orzekającego zostały naniesione jedynie na końcu tego dokumentu, a więc pod pisemnymi motywami, brakuje ich natomiast pod sentencją orzeczenia.

Choć postępowanie lustracyjne w pierwszej instancji kończy się wydaniem „orzeczenia” (art. 21a ust. 1 zd. 1 ustawy lustracyjnej), a nie „wyroku”, to judykat taki, na gruncie postępowania lustracyjnego, odpowiada rozstrzygnięciu przybierającemu postać wyroku wydanego w postępowaniu karnym. Ustawodawca do orzeczeń wydanych w trybie tej ustawy nakazuje bowiem odpowiednio stosować przepisy o wyroku (art. 21a ust. 1 zd. 2). Nadto orzeczeniem tym rozstrzyga się o głównym przedmiocie postępowania. W tym znaczeniu orzeczenie, na gruncie postępowania lustracyjnego, jest *sui generis* rozstrzygnięciem, a nie zbiorczym określeniem rozstrzygnięć sądu, ujętych w art. 93 § 1 k.p.k., do których ma zastosowanie przepis art. 94 k.p.k. (zob. postanowienie SN z dnia 2 lipca 2020 r., LEX nr 3043210).

Skoro zatem do orzeczenia wydanego w postępowaniu lustracyjnym, zgodnie z art. 21a ust.1 zd. 2 ustawy lustracyjnej, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wyroku, to zgodnie z wymogiem określonym przez przepis art. 113 k.p.k., powinno zostać podpisane przez wszystkich członków składu orzekającego, a brak

podpisu choćby jednego z członków składu powoduje, że dotknięte jest bezwzględna przyczyną odwoławczą. Nie spełniało tego warunku naniesienie podpisów pod uzasadnieniem, nawet w sytuacji obowiązku jego sporządzenia i doręczenia stronom z urzędu (art. 21a ust. c i 21 b ust. 1 ustawy lustracyjnej). Podpisanie orzeczenia ujęte w art. 113 k.p.k. jest czynnością odrębną od podpisania uzasadnienia, o którym mowa w art. 115 § 1 k.p.k. Wprawdzie stosowana jest praktyka składania podpisu jedynie pod uzasadnieniem orzeczenia wówczas, gdy są one sporządzone jednocześnie, co znajduje podstawę prawną w treści art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k., traktującego uzasadnienie jako jeden z elementów orzeczenia. Dotyczy to jednak tylko postanowienia i brak jest podstaw do przyjęcia, że uzasadnienie wyroku (a w drodze odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k. – także uzasadnienie orzeczenia w postępowaniu lustracyjnym) stanowi jego część, nie zaś odrębny dokument sprawozdawczy (zob. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1999 r., I KZP 33/99, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2004 r., I KZP 15/04). Za taką interpretacją istoty uzasadnienia orzeczenia w postępowaniu lustracyjnym przemawia nie tylko omówione wyżej odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k., dotyczących wyroku, ale też i treść art. 21b ust. 1 ustawy lustracyjnej. Przepis ten stanowi, że orzeczenie doręcza się stronom wraz z uzasadnieniem. Gdyby uzasadnienie stanowiło jedynie część orzeczenia, to wyodrębnienie tych dwóch elementów, tj. rozstrzygnięcia i jego motywów, byłoby w takim wypadku zbędne.

W zarysowanej sytuacji niezłożenie podpisów pod orzeczeniem przez członków składu orzekającego Sądu Okręgowego w L. skutkowało tym, że zachodził wypadek określony w art. 439 § 1 pkt 6 *in fine* k.p.k. Wystąpienie tego uchybienia obligowało Sąd *ad quem* na podstawie art. 433 § 1 k.p.k., do skontrolowania zaskarżonego orzeczenia w zakresie szerszym. Konsekwencją zaniechania tej kontroli był brak uchylenia, wbrew nakazowi wynikającemu w treści art. 439 § 1 k.p.k., orzeczenia Sądu I instancji obarczonego jedną z bezwzględnych przyczyn odwoławczych.

Implikowało to konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego w stosunku do orzeczeń Sądów obu instancji i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania. Jako, że rozpoznanie kasacji w zakresie powyższego

uchybień było wystarczające do wydania przez Sąd Najwyższy wyroku, rozpoznanie drugiego zarzutu w tych realiach stało się bezprzedmiotowe (art. 518 w zw. z art. 436 k.p.k.).